

RENATE VAN KEULEN¹ & KRISTEL DORELEIJERS²

¹ Radboud Docenten Academie, Nijmegen; Van Maerlantlyceum, Eindhoven

² Meertens Instituut (KNAW) in Amsterdam

Project taalkundige beschouwing: integratie van vaardigheden en taalkundige vakinhoud in de lessen Nederlands

In het project 'taalkundige beschouwing' werken leerlingen in duo's aan taal- en onderzoeksvaardigheden, én doen ze inhoudelijke taalkundige kennis op. Daarnaast is er ruimte voor beroepsoriëntatie van de leerling: wat doet een taalwetenschapper (of onderzoeker in het algemeen) precies, en past dat bij mij? Gedurende het project ontwikkelen leerlingen onderzoeksvaardigheden (onderzoeksvragen stellen, bronnen beoordelen en gebruiken), schrijven (argumenteren, formuleren), gespreksvaardigheden (keuzes maken door middel van coöperatieve gesprekken) en presenteren (een pitch van het onderzoeksplan en een presentatie van de onderzoeksresultaten). Daarnaast verdiepen leerlingen zich in een zelfgekozen taalkundig onderwerp en maken ze via klasgenoten kennis met andere taalkundige onderwerpen (bijvoorbeeld straattaal en jongerentaal, chattaal, taalverandering, dialecten, meertaligheid en taalverwerving).

Eindtermen

Niet gespecificeerd

Sterk

De nieuwheid van het project is dat er voor een taalwetenschappelijke inhoud wordt gekozen. In principe een goede voorbereiding op een profielwerkstuk.

Het ontwerp biedt een interessante en relevante manier om taalkundige vakinhoud te integreren in het schoolvak Nederlands – onderzoeksvaardigheid, schrijfvaardigheid en gespreksvaardigheid. De kern van het concept – leerlingen laten werken als taalonderzoekers – is sterk en biedt zowel inhoudelijke diepgang als beroepsoriëntatie.

Het is heel relevant en inspirerend om een taalwetenschapper in de klas te hebben als gast.

De tekst is overzichtelijk gestructureerd en met enige aandacht inhoudelijk goed te volgen. Het is duidelijk dat verschillende vaardigheden (lezen, schrijven, spreken, gesprekken voeren) in het project aandacht krijgen en dat ze daarbij afhankelijk zijn van elkaar: leerlingen moeten lezen om de beschouwing te kunnen schrijven, gesprekken voeren om zicht te krijgen op wat ze kunnen gaan lezen.

Het meest positieve aspect vindt de jury de focus op een taalkundig onderzoek waarbij leerlingen zelf een onderwerp kiezen en systematisch toewerken naar een beschouwende tekst en presentatie. Het eigenaarschap kan motiverend werken. De coöperatieve gespreksvoering is een waardevolle toevoeging, en het is mooi verbonden aan taalbewustzijn en taalkunde.

Overwegingen

Alle taal-/leeractiviteiten staan in dienst van het rapporteren van het onderzoek. De samenhang is functioneel: A dient B, B dient C.

De specifieke eindtermen waar met deze les aan gewerkt wordt, zijn echter niet genoemd. Ook is niet geëxpliciteerd wat nu het samenhangende principe is.

Het gaat om 15 lessen, dat is voor een ZKHO wel érg veel. Wellicht dat de jury daardoor niet zo goed inzicht krijgt in de werkzaamheid van de didactiek. De jury leest vooral wat leerlingen moeten doen (coöperatief gesprek, bronnen zoeken, onderzoeksvraag formuleren, beschouwing schrijven, feedback verwerken...), maar niet HOE ze dat dan leren. De jury zou graag n.a.v. deze bijdrage een scherpere ZKHO willen lezen over een deel van deze lessenserie, bijvoorbeeld hoe en waarom je het coöperatief gesprek inzet voor het formuleren van een onderzoeksvraag, waarin duidelijker wordt hoe de leerlingen ervan leren.

De tekst roept nog wat vragen op, zoals: wat te doen met leerlingen die geen go krijgen bij stap 3? Waarom moeten de leerlingen een beschouwing schrijven, of: zou de tekstsoort niet moeten afhangen van de onderzoeksvraag? Hoe, in een wereld waarin ChatGPT bestaat, waarborg je dat leerlingen ook leren schrijven (en niet alleen: een tekst produceren) als de bulk van het schrijven buiten de klas plaatsvindt?

Kortom: mooie ambitieuze insteek, maar voor een ZKHO nog niet scherp en gefocust genoeg om een docent het vertrouwen te geven dat die in een volgende les er direct iets mee kan. Je zou willen dat docenten ook als ze niet de hele lessenserie doen, uit de tekst iets leren waarvan ze denken: o,

maar dat is interessant, dat kan ik toevoegen aan of invoegen in mijn eigen praktijk.

Aandachtspunten

Het voorstel is nog niet direct bruikbaar: hoe je leerlingen tot bruikbare onderwerpen brengt, en welke bronnen beschikbaar zijn, is wel een heel belangrijke fase in het hele proces om het onderzoek in gang te zetten. Hoe je taalwetenschappelijk onderzoek doet, welke keuzes je hebt om zulk onderzoek te doen (methoden van onderzoek) blijft nog buiten beeld, tenzij het filmpje waarnaar verwezen wordt voldoende aanleiding tot genereren geeft.

De slaagkans van het project hangt waarschijnlijk af van de beschikbaarheid van een gast met taalwetenschappelijke onderzoekskennis om leerlingen te inspireren. Misschien dat enkele videoclips waarin onderzoekers vertellen over hun onderzoek algemeen beschikbaar zouden kunnen zijn?

Hoewel de opzet helder is, zijn er ook aspecten die (te) weinig activerend te zijn. Met name de fase van het *desk research* (drie lessen) mist een duidelijke invulling. Wat wordt er precies van leerlingen verwacht? Hoe worden ze begeleid in het vinden en verwerken van bronnen? Hier zou een meer gestructureerde aanpak met concrete aanwijzingen en voorbeelden de effectiviteit kunnen vergroten.

Daarnaast lijken de lessen leesvaardigheid vooral parallel te lopen aan het project in plaats van echt geïntegreerd te zijn. Het zou een meer vernieuwend en krachtig geheel maken als leesvaardigheid explicieter wordt verbonden met de schrijfopdracht en onderzoeksvaardigheden, bijvoorbeeld door voorbeelden van beschouwende teksten inhoudelijk te laten aansluiten op de gekozen onderzoeksthema's.

Een ander aandachtspunt is de theoretische toelichting op coöperatieve gespreksvoering. De link is duidelijk, maar zonder een concreet (levend) voorbeeld of oefening kan het zowel voor leerlingen als leraren lastig zijn om deze methode effectief toe te passen. Een uitgewerkt fragment waarin een coöperatief gesprek wordt gemodelleerd, zou hierbij kunnen helpen.

Tot slot lijkt er een verwijzing te ontbreken naar het filmpje met de taalkundige in de introductieles. Hier zou duidelijker in de instructie kunnen worden aangegeven waar en hoe dit wordt ingezet.

Overige aandachtspunten

Nog onvoldoende duidelijk wordt hoe leerlingen de vaardigheden leren.

Nog onvoldoende duidelijk wat de focus is: door omvang, door ontbreken van de exacte eindtermen en een overkoepelend, samenhangend principe.

4

Nog noodzaak aan explicitering van enkele keuzes en mogelijke gevolgen van die keuzes zoals wat bij geen go, waarom beschouwing, waarom schrijven buiten de les?

Namens de jury,

Gert Rijlaarsdam

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'G' followed by 'ert Rijlaarsdam'.

Juryleden

vanwege Netwerk Didactiek Nederlands: Gino Bombeke, Carl Brüsewitz, Kathleen Leemans & José Vandekerckhove

vanwege de Werkgroep Onderzoek en Didactiek Nederlands: Martijn Koek, Nienke Nagelmaeker, Gert Rijlaarsdam, Liselore van Ockenburg & Nellianne van Schaik-Maljaars.